

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Kainuun hyvinvointialue pitää ehdotusta hyvänä ja Kainuun hyvinvointialueen tilanteessa erittäin tervetulleena. Asetuksen tautalla oleva kysymys siitä, kuvaavatko kuntien antamat tiedot todellisia siirtokustannuksia, on adekvaatti. Jo aikaisemmin rahoitussäätelyssä on pyritty puhdistamaan takautuvat palkkaharmonisaation kustannukset käynnistyvästä rahoituksesta. On tärkeää, että hyvinvointialueiden käynnistyvää rahoitusta vääristävät tekijät pyritään mahdollisuuksien mukaan oikaisemaan.

On kuitenkin huomioitava, että vuoden 2022 tilinpäätösten lisäksi hyvinvointialueille on saattanut "vuotaa" kustannuksia, jotka olisivat kuuluneet vuoden 2022 kuntien tilinpäätöksiin. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun vuoden 2022 tilinpäätökseen tehty varaus on jäänyt riittämättömäksi ja tätä kautta maksuvastuuta 2022 kuntien rahoitusvastuulla olevista asioista lankeaa hyvinvointialueelle.

Asetuksessa esitelty prosessi aikatauluineen on toimiva ja perusteellinen, mikäli se ottaa huomioon myös mahdolliset vuodelle 2023 "vuotaneet" erät.

Vuodelle 2022 maksetut Korona-korvaukset komplisoivat siirtolaskelmia. Kainuun sote-kuntayhtymälle maksettiin vuonna 2022 Korona-korvauksia yli 10 miljoonaa euroa. Korvaukset käytettiin asiallisesti Koronan hoitoon, mutta työvoimapulasta johtuen perustoiminnan Koronapanostuksia ei kyetty kompensoimaan riittävästi perustoiminnassa. Vuodelta 2022 kertyi näin ollen merkittävä hoitovelka, jonka purkaminen on hyvinvointialueen vastuulla 2023 eteenpäin. Koronakorvaukset ja syntynyt hoitovelka tulisi huomioida tavalla tai toisella käynnistyvässä rahoituksessa. Koronakorvaukset ja perustoiminnan resursoinnin puutteet aiheuttivat Kainuun soten tilinpäätökseen poikkeuksellisen tilanteen. Kainuun soten tilinpäätös muodostui 16,5 miljoonaa euroa ennakoitua paremmaksi. Tulos on poikkeuksellinen ja on osaltaan vääristämässä Kainuun hyvinvointialueen käynnistyvää rahoitusta. On selvää, että tämän kaltaisten tekijöiden oikaiseminen ei tällä asetuksella ole mahdollista, vaan siihen tarvitaan muita rahoituksen oikaisemisen keinoja.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset
2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät
3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä
4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen
5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen
6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Huomioon otettavat erät kattavat Kainuun hyvinvointialueen rahoituksessa pääosan rahoitusta vääristävästä tekijöistä. Useimmat niistä koskevat kohtaa 6: Palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot. Nämä erät ovat vuoden 2022 osalta olleet merkittävästi vääristämässä rahoitusta ja tilinpäätöksen tulosta.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Jälkeenpäin on käynyt ilmi merkittävä erä, jota asetus ei huomioi. Kainuun soten tilinpäätökseen 2022 on tehty varaus erään ammattiryhmän sovintosopimuksen mukaisesta takautuvasta korvauksesta. Hyväksyttäväksi valmisteltujen tilinpäätösten jälkeen on ilmennyt, että tehty varaus on ollut noin 4 miljoonaa euroa liian pieni ja varauksen yli menevä osa on rasittamassa Kainuun hyvinvointialueen 2023 taloutta. Kyseessä on noin 1% Kainuun hyvinvointialueen talousarvion menoista - eli summa on merkittävä. Mikäli tilinpäätökset hyväksytään ilman todellisten kustannusten huomioimista, jää kyseinen erä rasittamaan hyvinvointialueen käynnistyvän vuoden rahoitusta, vaikka on kyseessä takautuva korvaus. Tähän problematiikkaan tarvitaan kansallinen normiratkaisu.

Kainuun kohdalla käy selkeästi ilmi, että myös Kainuun sotelle 2022 maksettu Koronakorvaus vääristää selkeästi Kainuun käynnistyvää rahoitusta. Korkea koronakorvaus ja työvoimapulasta johtuva kyvyttömyys hoitaa sekä Korona että perustoiminta samanaikaisesti on tuottanut tulokseksi poikkeuksellisen hyvän tilinpäätöksen (+16,5M€) ja näkymättömän hoitovelan. Ongelma ilmenee siinä, että Kainuun hyvinvointialue oli ainoa, jonka kertakorvaus vuodelle 2023 muodostuu negatiiviseksi. Tämä epäkohta tulee korjata muualla lainsäädännössä esimerkiksi muuttamalla rahoituslakia niin, että kertakorvaus ei voi olla negatiivinen.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen

kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Merkittävyyden arvioinnin raja 30 euroa/asukas on asetettu korkeaksi ja se ohjaa satunnaisesti. Rajaa on alennettava merkittävästi, jotta sillä siivotaan pois ainoastaan merkityksettömän pienet erät.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Menettely on sinänsä hyvä, mutta se tuskin tavoittaa tilinpäätöksessä näkymättömät vääristävät erät. Näin ollen asiaa pitää tarkastella laajemmin ja käyttää myös muun lainsäädännön muuttamisen keinoja kuten kertakorvauksen perälaudaksi 0 euroa.

6. Muita huomioita.

Keskustelua muusta rahoitussäätelystä tulee jatkaa aktiivisessa vuorovaikutuksessa toimijoiden kanssa.

Lindberg Jukka

Kainuun hyvinvointialue - Jukka Lindberg, Hyvinvointialueen johtaja